

Sıradışı düşünme nedir?

- **Sorunlara Getirilecek Alışılmadık ya da Orijinal Bir Yaklaşım”**
- **“Uyuşmaz Fikirlerin Bir Araya Getirilmesi”**
- **“Başkalarıyla Aynı Şeye Bakmak Ama Farklı bir Şeyi Görmek”**

Tanım:

- Yaratıcılık üzerinde önemli araştırmalar yapmış olan Torrance, yaratıcılığı şöyle tanımlamaktadır:
“Sorunlara, bozukluklara, eksik bilgilere, kaybolmuş unsurlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma; zorluğu tanıma, çözümler arama, tahminler yapma ya da yeni varsayımlar kurma, bunları değiştirme veya yeniden deneme ve sonuçlarını inceleme”

Sıradışı düşünmenin boyutları.

- **Akıcılık:** Üretilen uygun düşünce sayısı ve ya problem için birçok alternatif geliştirme becerisidir.
- **Esneklik:** Farklı kategorilere giren düşünce üretme yeteneği ve ya problem çözümünde yaklaşımları değiştirmedir.
- **Özgünlük:** Eşsiz, rastlanmayan, akıllı düşünceler yaratma yeteneği ya da yeni özel çözümler getirme becerisidir.
- **Zenginleştirme:** Düşünceyi tamamlayarak geliştirme, ayrıntılara girebilme, yanıtlar ekleme yeteneğidir.

Eğitimde neden 6nemlidir?

- Karşılarına çıkan güçlükleri yenmek için yeni 6zm yolları bulabilir,
- Her Şeyi merak ederek, sorgulamaya ve araştırmaya y6nelir,
- Hayal gleri genişler,
- Yeni ve değişik buluşlar ortaya koyar,
- Bir konu üzerinde ilgi ve dikkatini uzun süre tutabilir,
- Ayrıntılara dikkat eder,
- Kendisine güvenir,
- Duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade edebilir
- Yeniliklere açık, yeni yaşantılar denemeye cesaretli olur.

Düşünme Tembelliği olan öğrenci;

- Soruları tam olarak okuyamaz,
- Yorum gerektiren problemleri çözemez,
- Çözüm yöntemi kurallara bağlı olan problemlerde bile sınırlı başarı gösterir,
- Bir paragrafı özetlemesi gerekirse, paragraftaki birkaç cümleyi tekrarlar, özet çıkaramaz.
- En kolay konularda bile sürekli yardım ister...

Düşünme Tembelliği Nasıl Oluşur?

- Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında aileler evde çocuğa yardım ederken, farkında olmadan çocuğun yerine düşünmeye başlar,
- Çocuğunu düşünmek isterken, düşündürmeyi unuttur.
- Ona balık tutmasını öğretmek yerine sürekli balık verir ve kendisine muhtaç hale getirir.

Temel Düşünme Stratejileri

Temel Kavramlarla;

- Karşılaştırma (Benzerlik-Farklılıklar)
- Sıralama
- Sınıflandırma
- Analoji

Bunların yanı sıra,

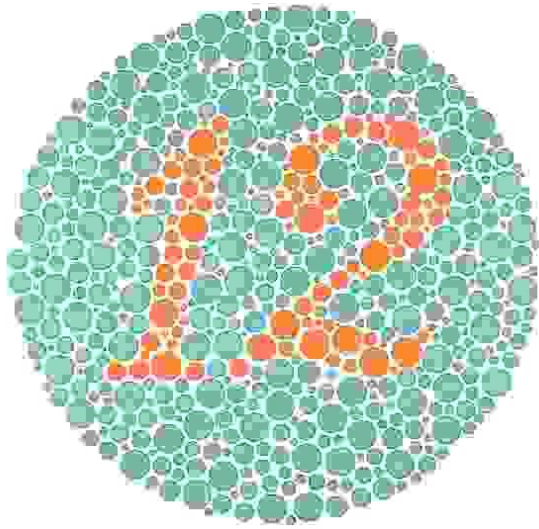
TL ve DRAM

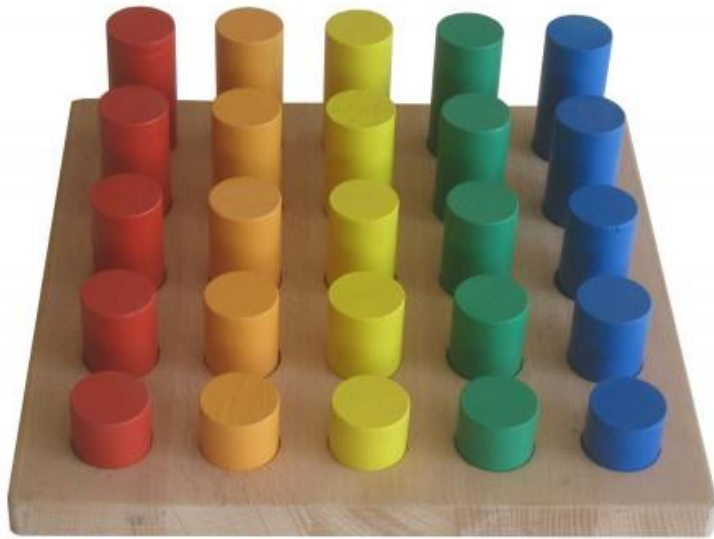
T harfi ile ölümün ne gibi bir ortak noktası;
benzerliği vardır?

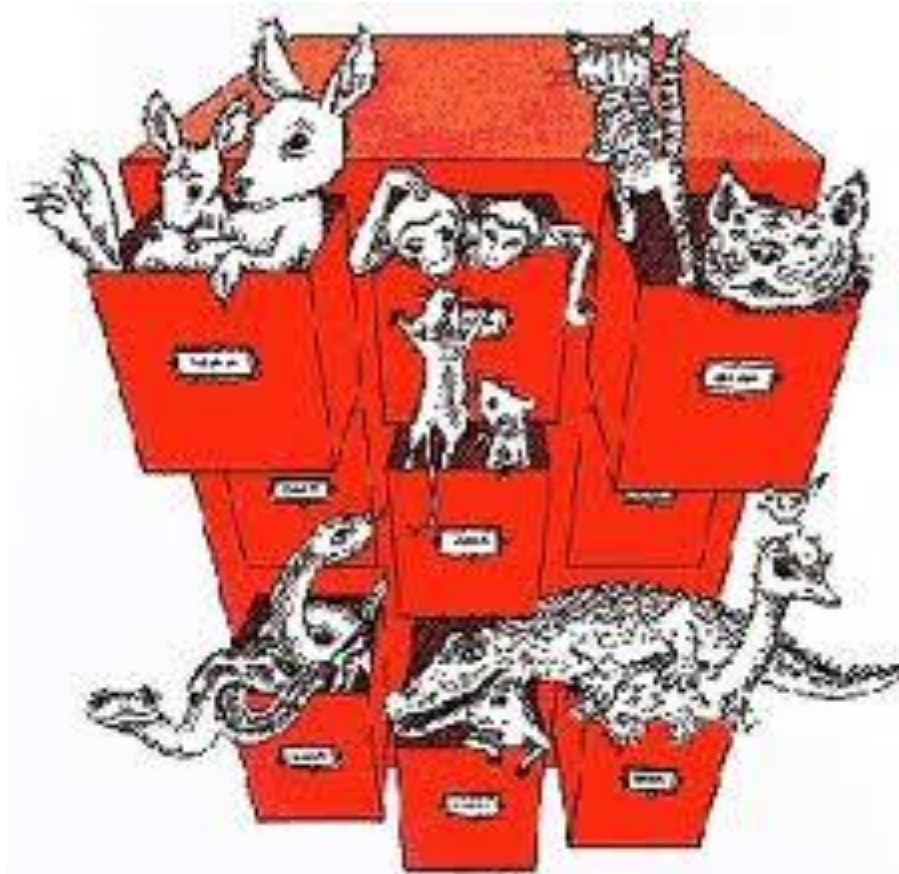

SIRALAMA

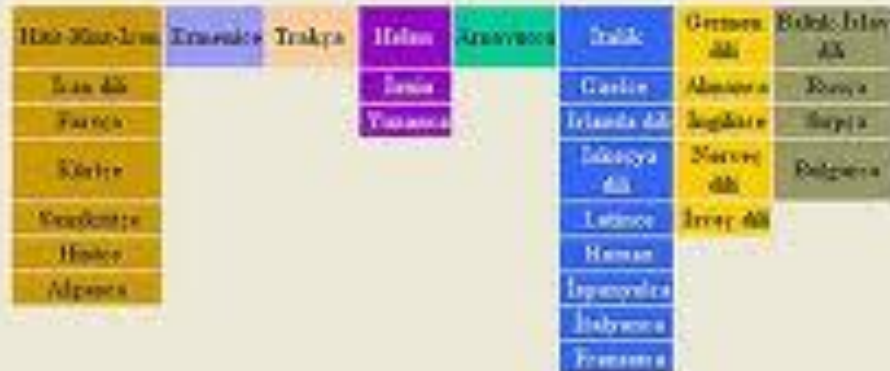

Sınıflandırma

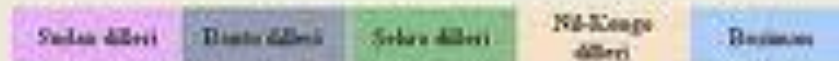
HINT-AVRUPA DİLLERİ

HAMİ-SAMİ GRUBU

ZENCİ AFRİKA GRUBU

Analoji (Benzeşme) Tekniği

- Orijinaliteyi artırmak üzere izlenebilecek bir diğer yol da, çocukların sorunları çeşitli görüş açılarından incelemelerine yardımcı olmalarını sağlayacak analoji ve mecazların (metafor) kullanıldığı “sinektiks” adı verilen tekniktir.

- Bu tekniğin bir şekli doğrudan analogi, yani bir nesne ile diğer bir şeyin ne bakımdan diğer bir şeye benzediğini düşünme tekniğidir.
- Öğretmen, öğrenciye “Elma ile topu kaç şekilde karşılaştırabilirsin?” diye bir soru yöneltebilir. Başlangıçta bu soru üstün zekalı bir çocuk için bile zor gelebilir, fakat öğretmen nesneyi çocuğa incelettirerek, yol gösterici sorular sorarak yardımcı olabilir. “Düşürürseniz, yuvarlarsanız, parçalara bölerseniz neler olur?” gibi. Bu çizgide sorulan sorular çocuğa nesnenin özelliklerini sıralaması için bir başlangıç oluşturabilir.

- Kişisel analogi (personal analogy) tekniği ise başka bir bireyin veya nesnenin rolünün benimsenmesini içerir. Bu tür analogiyi göstermek için çeşitli ifade şekilleri kullanılabilir. “Hayal gücünüzde kendinizin bir tohum olduğunu canlandırın. Ne kadar küçük olduğunuzu bana gösterin. Ne renksiniz? Eğer biri sizi sularsa ne olur? Bana nasıl büyüyeceğinizi gösterin. Evet, şimdi tamamen büyüdünüz. Ne tür bir bitkisiniz?” gibi.

Örnek uygulamalar...

- **Bazı Şeyler Hakkında Düşünme;** ütü, masa, kalem, mouse, pantolon, çorap, bardak...
- **Yeniden Anlatılan Öykü;** Farklı yüz ifadelerindeki 3 çocuk çiziminin olduğu etkinlik kâğıdı öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden bu çizimlerden yola çıkarak farklı sonuçları olan hikâyeler oluşturmaları istenir.
- **Hisler;** Üzgün çocuk resmi bulunan çalışma kağıdı öğrencilere dağıtılır ve onları üzen olayları düşünmeleri istenir. Yaşadığı üzücü olayları çizen öğrencilerden gönüllü olanlardan çalışmalarını sınıfla paylaşmaları istenir.

Etkinlik örnekleri...

- **Resimleri Kullanarak Öykü Yazmak;** Etkinlik kağıdında verilen 6 kelimeye (yukarı, ev, bulut, otur, kuş, koş) birer simgesel çizim oluşturup bu simgesel çizimleri kullanarak kısa bir öykü çizmesi istenir.
- **Bana Hatırlattıkları;** Bir araba ve bir salyangoz çiziminin olduğu etkinlik kağıdı öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden her çizimin akıllarına gelenleri çizmeleri ya da yazmaları istenir.

Etkinlik örnekleri...

- *Haydi Slogan Yazalım...*
- *Benzerlikler ve Farklılıklar...*
- *Sular Kurusaydı...*
- **Reklamcılık Oyunu;**Öğretmen tarafından öğrencilere, üzerinde dondurma resmi olan etkinlik kâğıdı dağıtılır. Öğrencilere bir dondurma markasının reklâmının televizyonda yayınlanacağı ve insanların bu dondurma markasını tercih etmeleri için etkili bir reklam senaryosunun yazılması gerektiği anlatılır.

Etkinlik örnekleri...

- **Karikatür Altyazıları Yazmak;**Öğretmen öğrencilere içinde dört farklı Karikatür olan çalışma kâğıdını dağıtır. Öğrenciler, karikatürlerdeki şekilsel materyalleri temele alıp, sözel çıkarımlar üreterek altyazı yazar.
- **Kolay-zor;** Öğretmen öğrencilere “Kolay” etkinlik kâğıdını dağıtır ve öğrenciler büyüdükçe yapmaları kolaylaşan işleri ve neden kolaylaştıklarını etkinlik kâğıdına yazar.

Etkinlik örnekleri...

- **Ne Olabilirdi?**Öğretmen yönergenin yazılı olduğu etkinlik kağıdını öğrencilere dağıtır. Yönergeye göre öğrenciler henüz keşfedilmemiş ve keşfedildiğinde adına PUM denecek olan aletin ne olduğunu, nerede kullanılabileceğini düşünür ve yazarlar daha sonra bir PUM çizerler.
- **Cevaplayabilir misin?** Öğretmen soruların yazılı olduğu etkinlik kağıdını öğrencilere dağıtır. Öğrenciler “yapıştırıcı her zaman orda olacak mı? Neden?, Soğuk nereye gidecek? Her zaman gidecek mi?, saatler ne yapar” Kendi başının ağırlığını nasıl ölçersin? Suç işleme oranını mimarlık yoluyla nasıl azaltabilirsin? gibi saçma görünen sorulara mantık yürüterek anlamlı cevaplar verirler.

Etkinlik örnekleri...

- **Sonuç;** Öğretmen öğrencilerden soyadlarının nasıl verilmiş olabileceğini düşünmelerini ister. Farklı meslek isimlerinin yazılı olduğu etkinlik kâğıdı öğretmen tarafından öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler bu meslek gruplarına uygun soyadlarını üretir.
- Kalem, bardak ve çorap gün boyu düşünüyor olsalardı ne düşünürlerdi...
- Tavşan, aslan, fil ve köpeğin doğum günü hediyeleri ne olmalıydı...

SCAMPER TEKNİĞİ

- **S**ubstitute (Yer Değiştirme)
- **C**ombine (Birleştirme)
- **A**dapt (Uyarlama)
- **M**odify, **M**inify, **M**agnify (Değiştirme, Büyütme, Küçültme)
- **P**ut to Other Uses (Başka Amaçlarla Kullanma)
- **E**liminate (Yok Etme, Çıkarma)
- **R**everse, **R**earrange (Tersine Çevirme Yeniden Düzenleme)

Bir Pet Şişeyi Ele Alalım...

Parçalara Ayırma

Yok Etme, Çıkarma
Tersine Çevirme
Yeniden Düzenleme
Yer Değişirme
Birleştirme

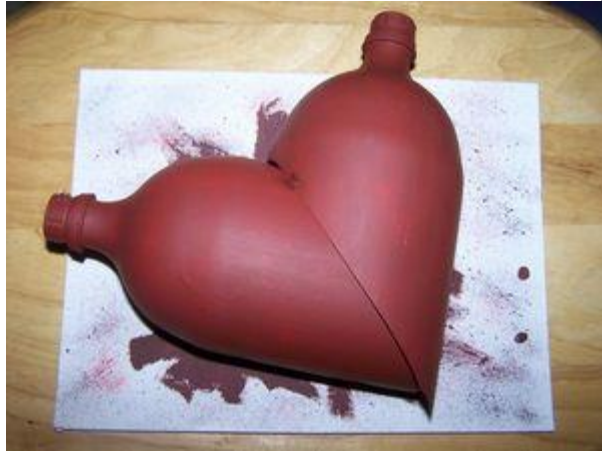

Birleştirme

Tersine Çevirme
Yeniden Düzenleme

Tersine Çevirme Yeniden Düzenleme

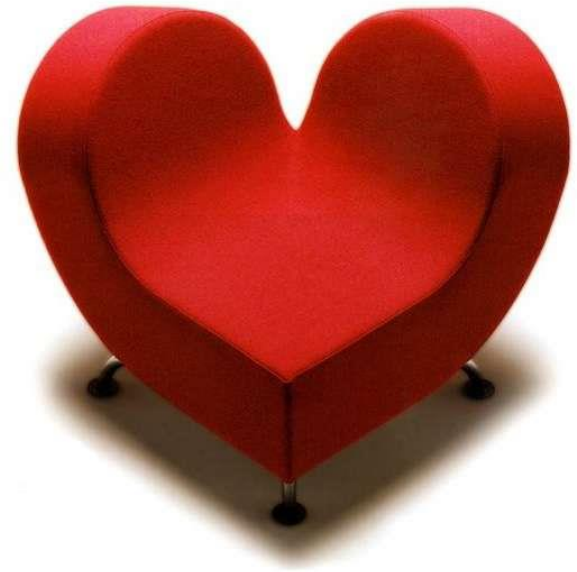

Başka Amaçlarla Kullanma...

KOLTUK

1-Koltuğu oturmak dışında başka hangi amaçlarla kullanabiliriz?

2-Çok küçük bir koltuk yapsaydın, yaptığın bu koltuğa farklı olarak ne eklerdin?

3-Çocukların bile, rahatlıkla bir yerden bir yere taşıyabileceği koltuklar yapılabilir mi? Nasıl?

4-Hayvanlar için yapılan bir koltuğun adı ne olmalı?

5-Eğer koltuklar konuşsaydı insanlara ne söylerlerdi?

6-İnsanların koltuğa olan ihtiyaçları azalırsa bu koltuklarla ne yapılabilir?

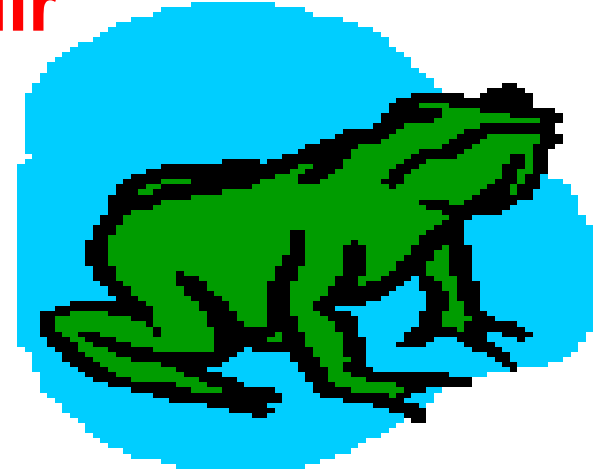
7-Üzerine oturulduğunda insanların ne düşündüğünü söyleyen bir koltuğa sahip olsaydınız ne olurdu?

8-Koltuğa başka bir isim bulman istense hangi isimleri bulurdun?

9-Koltuk icat edilmeden, insanlar koltuk yerine ne kullanıyorlardı?

HAYAL GÜCÜNÜ GENİŞLETİN

Hayal gücü doğal akıcılığı olan bir düşünme biçimidir ve çok hassastır. Küçümsendiğinde, eleştirilerek, ilgisizlikle dinlendiğinde hemen durur.

Hayal gücü, orijinal düşüncenin, ve üretmenin aracı olduğu için hassasiyetle dinlenmeli ve önemsenmelidir.

Çocukları; orijinal düşünmeye
yöneltecek ve orijinalliği
geliştirecek sorular sormak için
şu yöntemler önerilebilir.

“Eğer.....olsaydı? / Eğer..... olmasaydı?”

Bu soru şekliyle öğrencilerin verilen bir konu üzerinde düşünmeye başlamaları sağlanır.

Örneğin: *Eğer toplum kurallarını çocuklar koysaydı bu kurallar nasıl olurdu?*

Eğer dünyada yerçekimi olmasaydı neler olurdu?

Eğer balinalarla iletişim kurabilseydik neler olurdu?

YÖNTEM : Bir yeniliğin veya değişimin uygulanmasıyla ilgili sorular sorun.

■ **Uyarlamak.**

Bir fikri farklı bir biçime çevirerek sorun.

Örnek: Bazı hayvanlar gibi insanlar da kış uykusuna yatsalardı neler olurdu?

■ **Değiştirmek**

Bir olay, öyküyü vb. biraz değiştirerek sorun.

Örnek: Eğer Hansel ve Gratel ormanda yanlarına bir harita almış olsalardı neler olurdu?

■ **Yerine Geçirmek**

Bir şeyi bir başka şeyin yerine geçirerek sorun.

Örnek: Ekmeğin arasına elma koyarak tost yaparsak tadı nasıl olur?

■ **Yeniden Düzenlemek.**

Sıralamaları değiştirerek sorun.

Örnek: *A harfi en son Z harfi ilk harf olsaydı alfabedeki sıralama nasıl olurdu?*

■ **Ters Çevirmek.**

Olayları tam tersinden sorun.

Örnek: *Sabah yatıp akşam kalkarsak neler olur?*

Büyütmek.

❖ Bir konuyu eklemeler yaparak, çoğaltarak genişleterek sorun.

Örnek: *Haftada 6 ya da 8 gün olsa ne olurdu?*

Küçültmek.

❖ Bir konuyu küçülterek, parçalara bölerek veya bazı bölümlerini iptal ederek sorun.

Örnek: *Geceler olmasaydı ne olurdu?*

AÇIK UÇLU PROBLEMLER SORUN

- **Kürdanlar ve silgi parçaları kullanarak nasıl bir bina maketi yaparsınız?**
- **Hangi atık maddeleri kullanarak ne gibi sanatsal eserler yapabilirsiniz?**
- **Buzul çağında donmuş topraklar üzerinde insanlar yaşasaydı nasıl tarım yaparlardı? SİZ NE YAPARDINIZ?**
- **Bu çağda yaşayan bir ailenin yaşayışı nasıl olurdu?**
- **Aile fertlerinin sorumlulukları nasıl olurdu?**
- **Hatta bu çağdaki okul nasıl olurdu?**

Çocukların Öğretmen ve Ailelerinin Çocuklarla Birlikte Yapabilecekleri Ekinlikler

- **Karşılaştırma ve zıtlık:** Bir kitaptaki iki karakter, tanıdığı iki insan, iki çizgi film ve iki köpek arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu sormak.
- **Farklı yollarla gruptama yapmak:** Sevdiği televizyon programları, tanıdığı insanları, oyuncakları, içecekleri, farklı geometrik şekilleri gruptama konusunda farklı yollar bulmasını sağlamak.
- **Tahmin etme yeteneğini geliştirmek:** kitaptaki karakter konusunda “Şimdi ne yapacak?” gibi sorularla tahmin etmesini sağlamak.
- **Eğer ... olursa:** “Dışarıdaki çimlerin üstüne bir dilim ekmek bırakırsak” veya büyük babana mektup göndermek istersen” ya da “eğer insanlar uçabilseydi” ne olurdu? Gibi sorular sorarak düşünmelerini sağlamak.

- **Özellikleri Değişen hayvanlar:** Birkaç hayvan seçmesini isteyip, bazılarının özelliklerini değiş tokuş etmesini istedikten sonra ortaya çıkan yeni cins hayvanı çizmesini, modelini yapmasını ya da hikaye etmesini istemek.
- **Öykü vb. kaydı yapmak:** Çocuğa bir kayıt cihazının nasıl kullanıldığını anlatarak, ev ya da okulun etrafında bir gezinti yapıp, daha sonra dinlediğinde neler gördüğünü hatırlayabilmesi için gördüklerini kaydetmesini istemek.
- **Kendi süper kahramanını oluşturmak:** Çocuktan tıpkı örümcek adam gibi süper bir kahraman yapmasını bunu çizmesini ve bunu bir hikayede kullanmasını istemek.
- **İpucu vererek resim yaptırmak:** Üzerinde noktalı ya da çizgili bir kağıt vererek, bu şekilleri kullanarak bir resim yapmasını ve bunu anlatmasını istemek.

- **Sıradışı yemek yapmak:** Çocukların farklı malzemeler kullanarak yeni bir yemek yapması istenebilir.
- **Para oyunu:** Bozuk paralar üzerinden konuşarak örneğin bu paralarla kendi marketini kurabileceğini, ürün değiştirebileceğini söylemek ya da yediği yemeklerin hesabını yapmasını sağlamak.
- **Şekilleri Tanımak:** gündelik hayattan bazı şekiller göstererek, örneğin, bir evin geometrik şeklinin ne olduğunu söylemesini istemek ve onları gördüğünde bu şekilleri hatırlamak.Öğretmen ve aileler kendi hayal güçlerini kullanarak bunlara benzer yeni, ilginç ve özgün etkinlikler planlayabilirler.

Siegelbaum ve Rotner 1983, Dowland 2002)

Sonuç olarak;

- Korkutucu olmayan bir atmosferin sağlanması ve üretime zemin hazırlayacak olan üretken, açık, yargılayıcı olmayan tutumun sağlanması,
- Orijinaliteyi uyarmak için çevrede değişiklik ve yeni uyarıcı materyallerin bulundurulması,
- Ender rastlanan düşüncelerin üretilmesine yol açan yeni düşünce üretimlerinin ödüllendirilmesi,
- Alıştırma yapma fırsatlarının tanınması,

-
- Orijinalliğın mümkün olduğu kadar aile tarafından örneklenmesi,
  - Çocuklara çok sayıda soru sorma fırsatının sağlanması,
  - Çocukların düşüncelerine saygı duyulması ve düşünmeye özendirilmesi,

Düşüncelerinin asla yargılanmaması

Gerekir...

Hayaller nasıl harekete geçirilir?

- Çocuğunuza yaratıcı örnekler verin,düşünme ve hayal kurması için fırsatlar hazırlayın
- Bir problemle karşılaştığında bunun birden fazla çözümü olabileceğini öğreterek yaratıcı yöntemler geliştirmesini sağlayın
- Çocuğunuzu fikirlerini şekillendirmeleri için cesaretlendirin ve yaptıklarına saygı duyun
- Ev işleri ile ilgili küçük sorumluluklar verin

Hayaller nasıl harekete geçirilir?

- Yaratıcılığını geliştirecek oyuncaklar seçin.İşe yaramayan malzemeleri çocuğunuz için biriktirin ve bunları kullanması için onu teşvik edin
- Çocuğunuz için, yakın ve uzak çevresini tanınmasına fırsat verici geziler düzenleyin;
- çocuğa neye bakması, neyi görmesi, neyi duyması gerektiği konularında ona yol gösterici olun ve böylece çocuğunuzun, yaratıcılık için çok önemli olan gözlem yapma yeteneğinin gelişmesini sağlayın
- Çocuğunuzun fikirlerini çok fazla eleştirmeyin, hayal gücüyle yaptıklarına müdahale etmeyin ve başka çocuklarla kıyaslamayın

Hayaller nasıl harekete geçirilir?

- Çocuğunuzun düşüncelerine değer verin ve kendi düşüncelerini ifade etmesi yönünde onu destekleyip cesaretlendirin
- Çocuğunuzun dünyasını mümkün olduğunca çok uyanarla zenginleştirin.
- Çocuğunuzun yaptığı etkinliğı bitirmesi için acele ettirmek ya da etkinliğın sadece sonucuna önem vermek yerine süreci vurgulamak, çocuğın yaptığı etkinliğın sonucu ile ilgili endişe duymasını engelleyeceğinden kendini daha yaratıcı yollarla ifade edebilmesini sağlar.
- Çocuğunuzun sonu gelmeyen sorularına sabırla, onun anlayabileceğı düzeyde ve doğru bir şekilde cevap vermeye özen gösterin